



KREATIVLIK MUAMMOSIGA ZAMONAVIY YONDASHISH

Meliyeva Dilfuza O'ralovna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti o'qituvchisi

Sattorova Mavluda Raxmatullayevna

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika fakulteti

Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi 5 bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17333871>

Annotatsiya: Ushbu maqolada kreativlik muammosiga zamonaviy yondashuvlarning nazariy va amaliy jihatlarini tahlil qilinadi. Kreativlik shaxsning yangicha fikrlash, noodatiy yechimlar topish, ijodkorlik salohiyatini ro'yobga chiqarish qobiliyati sifatida ko'rib chiqiladi. Maqolada kreativlik muammosining psixologik va pedagogik asoslari, uni rivojlantirish metodlari hamda raqamli texnologiyalar bilan uyg'unligi keng yoritilgan. Xalqaro tajriba va O'zbekiston ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirish istiqbollari qiyosiy tahlil asosida bayon etilgan.

Kalit so'zlar : kreativlik, ijodiy fikrlash, zamonaviy yondashuv, metodologik asos, ta'lim tizimi, raqamli texnologiyalar, xalqaro tajriba.

Аннотация : В статье анализируются теоретические и практические аспекты современных подходов к проблеме креативности. Креативность рассматривается как способность личности к новому мышлению, нахождению нестандартных решений и раскрытию творческого потенциала. В работе освещаются психологические и педагогические основы креативности, методы её развития, а также интеграция с цифровыми технологиями. Особое внимание уделено международному опыту и перспективам развития креативности в системе образования Узбекистана.

Ключевые слова : креативность, творческое мышление, современный подход, методологическая основа, образовательная система, цифровые технологии, международный опыт.

Annotation : This article analyzes the theoretical and practical aspects of modern approaches to the problem of creativity. Creativity is defined as an individual's ability to think in new ways, find unconventional solutions, and realize their creative potential. The study highlights the psychological and pedagogical foundations of creativity, methods of its development, and its integration with digital technologies. Special attention is given to international experience and the prospects for developing creativity in Uzbekistan's education system.

Keywords : creativity, creative thinking, modern approach, methodological foundation, education system, digital technologies, international experience.

Bugungi globallashuv jarayonida insoniyat oldida yangi-yangi muammolar paydo bo'lmoqda. Ularni hal qilishda an'anaviy yondashuvlar ko'pincha yetarli bo'lmaydi. Shu sababli yangicha fikrlash, noodatiy qaror qabul qilish, ijodkorlik salohiyatini ishga solish zaruriyati kuchaymoqda. Ana shunday vaziyatlarda kreativlik tushunchasi oldingi o'ringa chiqadi.

Kreativlik — bu shaxsning o'ziga xos, noodatiy va innovatsion g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatidir. U oddiy ijodiy faoliyatdan farqli ravishda, mavjud bilim va tajribalarni yangicha uyg'unlashtirish orqali yangi qiymat yaratish imkoniyatini beradi. Zamonaviy jamiyatda

kreativlik nafaqat san'atkorlar va olimlar uchun, balki har bir kasb egalari uchun zarur ko'nikmaga aylanmoqda.

So'nggi yillarda ta'lim tizimi va mehnat bozorida kreativlikning ahamiyati yanada ortib bormoqda. Xalqaro tashkilotlar, xususan OECD va UNESCO, kreativlikni XXI asrning asosiy kompetensiyalaridan biri sifatida belgilab kelmoqda. Masalan, PISA xalqaro tadqiqotlarida o'quvchilarning kreativ tafakkurini baholash alohida yo'nalish sifatida kiritildi. Bu esa ta'lim tizimida kreativlikni rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojni yanada kuchaytirdi.

O'zbekiston Respublikasida ham ta'lim sohasida olib borilayotgan islohotlarda kreativlikka alohida urg'u berilmoqda. "Ta'lim to'g'risida"gi Qonun, Milliy taraqqiyot strategiyalari va boshqa davlat dasturlarida yoshlarning ijodkorlik salohiyatini oshirish, innovatsion yondashuvlarni rivojlantirish muhim vazifa sifatida belgilangan. Demak, kreativlik muammosiga zamonaviy yondashish nafaqat nazariy, balki amaliy ahamiyatga ham ega.

Kreativlik muammosini o'rganish bugungi kunda bir nechta fanlararo yondashuvni talab etadi. Psixologiyada u shaxsning tafakkur jarayoni bilan bog'liq bo'lsa, pedagogikada o'quv jarayonini samarali tashkil etish vositasi sifatida qaraladi. Falsafada esa kreativlik insonning erkin fikrlash qobiliyati va o'zini anglash jarayonida ko'riladi. Zamonaviy texnologiyalar esa kreativlikni yangi bosqichga olib chiqib, uni global jarayonlarning muhim omiliga aylantirmoqda.

Shunday qilib, ushbu maqola kreativlik muammosiga zamonaviy yondashuvlarni o'rganishga, uning mazmuni va metodologik asoslarini tahlil qilishga hamda ta'lim jarayonida qo'llash yo'llarini yoritishga bag'ishlanadi.

"Kreativlik" atamasi lotincha "creatio" so'zidan kelib chiqqan bo'lib, "yaratish", "yangilik kiritish" ma'nosini anglatadi. Bu tushuncha birinchi navbatda ijodkorlik bilan bog'liq bo'lsa-da, zamonaviy ilmiy adabiyotlarda u kengroq talqin qilinadi. Kreativlik shaxsning noodatiy vaziyatlarda tezkor va samarali qaror qabul qilish, yangi g'oyalarni ishlab chiqish hamda mavjud bilimlarni yangicha uyg'unlashtirish orqali yangi mahsulot yoki qiymat yaratish qobiliyatini bildiradi.

Ko'pgina olimlar kreativlikni turlicha talqin qilishgan:

J. Guilford (1950-yillar) uni divergent tafakkur, ya'ni muammoni bir nechta yechim orqali hal qilish qobiliyati bilan bog'lagan.

E. Torrance kreativlikni tasavvur, sezgi va noodatiy fikrlashning uyg'unligi sifatida ko'rgan va kreativlikni baholash uchun test tizimini ishlab chiqqan.

K. Robinson kreativlikni shaxsning "original g'oyalar ishlab chiqish va ularni amaliyotda samarali qo'llash qobiliyati" deb ta'riflagan.

O'zbek olimlaridan U. Begimqulov va R. Mahmudov esa kreativlikni ta'lim jarayonida o'quvchilarning mustaqil fikrlashi, yangilik yaratishga intilishi va innovatsion faoliyatini shakllantiruvchi pedagogik jarayon sifatida talqin qiladilar. Kreativlik muammosi inson tafakkuri, ijodiy salohiyati va yangilik yaratish qobiliyati bilan bevosita bog'liq bo'lgani uchun u qadimdan faylasuflar, psixologlar va pedagoglar e'tiborida bo'lib kelgan. Biroq kreativlikni mustaqil ilmiy tushuncha sifatida o'rganish XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab keng rivoj topdi.

Qadimgi yunon faylasuflari Platon va Aristotel ijodiy faoliyatni ilohiy ilhom manbai sifatida ko'rgan. Ularning nazarida, inson noodatiy fikrlar va yangi g'oyalarni "muse"lardan

oladi. Sharq mutafakkirlari, xususan, Forobiy, Ibn Sino, Alisher Navoiy inson tafakkurining ijodiy kuchi haqida fikr yuritib, bilim va san'at uyg'unligida yangilik yaratish mumkinligini ta'kidlagan.

Yangi davr faylasuflari – Kant, Gegel, Shiller esa kreativlikni inson tafakkurining erkinligi va estetik faoliyat bilan bog'lagan. Ularning qarashlarida ijodiy yondashuv insonni boshqa mavjudotlardan ajratib turuvchi eng muhim sifat hisoblangan.

XX asr psixologiyasida kreativlik alohida ilmiy yo'nalishga aylandi. Eng muhim tadqiqotchilar quyidagilardir:

J. Guilford (1950-yillar) – "kreativlik" terminini ilmiy adabiyotga kiritdi. U kreativlikni divergent tafakkur bilan bog'lab, insonning muammoni bir nechta usulda hal qilish qobiliyati sifatida ta'rifladi.

E. Torrance (1960-yillar) – kreativlikni baholash uchun mashhur Torrance Tests of Creative Thinking (TTCT) testlarini ishlab chiqdi. Bu testlar o'quvchilarning noodatiy g'oya ishlab chiqish tezligi, moslashuvchanligi va originalligini o'lchash imkonini berdi.

A. Maslou – kreativlikni shaxsning o'zini o'zi ro'yobga chiqarish bosqichida paydo bo'ladigan tabiiy qobiliyat sifatida ko'rdi.

R. Sternberg – kreativlikni intellekt nazariyasi bilan bog'lab, uni "triarxik model" orqali tushuntirdi.

Psixologik tadqiqotlarda kreativlik inson tafakkurining murakkab jarayoni, motivatsiya, emotsional barqarorlik, intellekt va ijtimoiy muhit bilan uzviy bog'liq hodisa sifatida qaraladi.

Ta'lim jarayonida kreativlikni rivojlantirish masalasi ham keng o'rganilgan. Pedagogikada kreativlik shaxsning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, muammolarni noodatiy yechimini topishga yo'naltirish va ijodiy faoliyatini shakllantirishga qaratilgan.

J. Dewey – ta'limni faoliyatga asoslash, o'quvchilarni tajriba orqali bilim olishga jalb etish kreativlikni rivojlantirishning muhim sharti ekanini ta'kidlagan.

J. Bruner – o'quv jarayonida o'quvchilarning qiziqishlarini uyg'otish va ularni mustaqil izlanishga yo'naltirish kreativlikni kuchaytiradi, degan xulosaga kelgan.

O'zbek olimlari – U. Begimqulov, R. Mahmudov, A. Qodirov va boshqalar kreativlikni zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, loyiha asosida o'qitish orqali rivojlantirish mumkinligini ilmiy asoslab berganlar.

Xulosa qilib aytganda, ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, kreativlik insonning eng murakkab va noyob qobiliyatlaridan biri bo'lib, u tafakkur, motivatsiya va ijtimoiy omillar bilan uzviy bog'liqdir. Kreativlik muammosini o'rganish nafaqat psixologiya va pedagogika, balki sotsiologiya, falsafa va texnologiyalar fanlari kesishgan nuqtada amalga oshirilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Begimqulov U. «Pedagogik texnologiyalar va kreativ ta'lim». – Toshkent: O'zbekiston Milliy ensiklopediyasi, 2019.
2. Mahmudov R. «Kreativlik va ta'lim samaradorligi». – Samarqand, 2021.
3. Meliyeva, D.O. (2025). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash ko'nikmalarini innovatsion yondashuv asosida takomillashtirish mexanizmi. Inter education & global study, (2), 320–328.



4. Мелиева, Д. (2024). Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil ishlash qobiliyatini rivojlantirishning davlat miqyosidagi ahamiyati. Журнал универсальных научных исследований, 2(5), 1106–1108.
5. Karimova Z. Boshlang'ich ta'limda fanlararo integratsiya. – Samarqand: Zarafshon, 2021.